

Н. Є. Дмитренко,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Розглядається питання формування інформаційної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови. Освітлено актуальність проблеми; уточнено визначення інформаційної компетенції вчителя іноземної мови та подано її компонентний склад; розроблено номенклатуру умінь, що розвиваються на основі навчальних Інтернет-ресурсів; окреслено основні положення формування інформаційної компетенції вчителя іноземної мови.

Ключові слова: інформаційна компетенція, навчання іноземної мови, інформаційно-комунікаційні технології в навчанні.

Рассматривается вопрос формирования информационной компетенции будущих учителей иностранного языка. Освещена актуальность проблемы; уточнено определение информационной компетенции учителя иностранного языка и представлен её компонентный состав; разработана номенклатура умений, развиваемых на основе учебных Интернет-ресурсов; определены основные положения формирования информационной компетенции учителя иностранного языка.

Ключевые слова: информационная компетенция, обучение иностранному языку, информационно-коммуникационные технологии в обучении.

The article is devoted to the problem of formation of informative competence of future foreign language teachers. This paper addresses the issue of the development of informational competence in teaching foreign languages. The author discusses the importance of the problem of formation of informative competence and its urgency, analyses scientific sources, gives definition of «informational competence of future foreign language teachers», develops taxonomy of communicative skills of future foreign language teachers developed via new computer technologies, and describes the main principles in the formation of informational competence of future foreign language teachers. Didactic foundations of the formation and development of the information competence of the future foreign language teachers in order to effectively prepare them for the usage of informative technologies in professional activity have been investigated in the article. Main components of informative competence of future foreign language teachers are observed and described. Namely, definite groups of conditions for such preparation have been defined to which the author has suggested to include normative, organizational, psychological and pedagogical conditions. They have been given proper reasoning in the article. It is expected, that mastering of offered skills of informative competence independently will allow the future teacher of the foreign language to develop and use resources of informative communicative technologies (e.g. computer-assisted language learning) in learning process. It is provided also, that the skills and informative competence obtained by them will be developed and be improved, and application of multimedia technologies and computer-assisted language learning will not be incidental in teaching foreign languages.

Key words: informational competence, teaching foreign languages, computer-assisted language learning.

Актуальність дослідження. Сучасний економічний розвиток України вагомо вплинув на процес інформатизації всієї системи освіти. Інформатизація загальної середньої і вищої професійної освіти отримала особливий імпульс завдяки державним цільовим програмам з інформатизації освіти. Дані програми сприяли створенню технічних умов для інтенсивного використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі, включаючи і навчання іноземної мови. У ряді педагогічних і методичних досліджень ученими розкривається дидактичний потенціал впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання іноземної мови: реалізація особистісно-орієнтованого підходу до навчання, багаторівневність, створення умов для формування всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції, максимальний облік інтересів і потреб тих, хто навчається (Є. В. Бондаревська, М. Н. Євстігнєєв, Є. С. Полат, П. В. Сисоєв).

Аналіз наукових джерел. За останні роки у вітчизняній і зарубіжній науці проводились дослідження, в яких вивчалася питання використання засобів синхронної і асинхронної комунікації, а також учбових Інтернет-ресурсів в процесі навчання іноземній мові (J. Belz, S. Mills, A. Muller-Hartmann, R. O'Dowd, L. Lee, S. Thorne, З. В. Возгова, Н. Н. Грігор'єва, Л. І. Морська, І. Н. Розіна, Н. С. Тирхєєва). Проте аналіз цих та інших робіт свідчить про те, що такі дослідження носять фрагментарний, несистемний характер, оскільки в них вивчається вплив лише одного конкретного типу синхронної або асинхронної комунікації на формування іншомовної комунікативної компетенції. Загалом така фрагментарність у використанні інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземної мови пояснюється загальною невідповідністю вчителів упроваджувати в навчальний процес в повному об'ємі і на постійній основі інформаційно-комунікаційні технології. В зв'язку з цим виникає протиріччя між соціальною потребою в мовній підготовці учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій і неготовністю вчителів-практиків в повному об'ємі використовувати інформаційні технології в процесі навчання іноземної мови.

Тому, не дивлячись на наявні дослідження в галузі використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні іноземної мови, слід констатувати ряд неопрацьованих і невивчених проблем, а саме: не розроблено визначення інформаційної компетенції відносно методики викладання іноземної мови; не визначений компонентний склад стосовно методики викладання іноземної мови; не визначена номенклатура комунікативно-когнітивних і комунікативно-мовних умінь, що розвиваються за допомогою Інтернет-технологій; відсутній курс підготовки педагогічних кадрів щодо використання Інтернет-ресурсів у навчанні іноземної мови.

Метою статті є проведення аналізу компонентного складу інформаційної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови та розробка номенклатури умінь, які свідчать про сформованість інформаційної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови, а також визначення основних положень формування зазначеної компетенції.

Під інформаційною компетенцією вчителя іноземної мови ми розуміємо здатність використовувати широкий діапазон інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчання іноземної мови і культури країни мова, якої вивчається.

Компонентний склад інформаційної компетенції по-різному представлений в роботах дослідників з різних галузей наукового знання. Зокрема, С. В. Трішина виділяє наступні компоненти [3]:

1) *когнітивний* – процес аналізу, переробки, отримання, передачі, прогнозування, надання, відбору і зберігання інформації. Іншими словами, це знання і коректне застосування інформації в професійній діяльності;

2) *ціннісно-мотиваційний* – створення мотиваційних цінностей, прояв інтересу до оволодіння та використання інформації, що сприяє розширенню знань, самовдосконаленню особи, а надалі і передачі знань;

3) *техніко-технологічний* – робота з інформацією за допомогою інформаційних технологій. Комп'ютер стає головним засобом роботи з інформацією для досягнення навчальної мети;

4) *комунікативний* – використання мов для встановлення, підтримки спілкування і передачі інформації, оволодіння засобами спілкування (вербального, невербального);

5) *рефлексивний* – самосвідомість і самооцінка особи, вплив на думку інших. Цей компонент сприяє усвідомленню свого призначення в інформаційному суспільстві, відбувається саморегуляція професійної діяльності – всебічний аналіз результатів.

Слід відзначити, що дана класифікація компонентного складу інформаційної компетенції носить суто теоретичний характер і не може бути використана на практиці в існуючому вигляді. Це відбувається тому, що не існує чіткої грані між уміннями, складовими різних компонентів. Навпаки, в реальному житті багато умінь одночасно відносяться до декількох компонентів.

У зв'язку з цим відповідно до компонентів інформаційної компетенції пропонуємо перелік комунікативно-когнітивних умінь, складових інформаційної компетенції вчителя іноземної мови. Зважаючи на те, що вміння ціннісно-мотиваційного і рефлексивного компонентів є загальнопедагогічними і можуть відноситися до різних видів компетенції ми вирішили виключити їх з нашого переліку. Так, інформаційну компетенцію майбутнього викладача іноземної мови складатимуть наступні уміння:

- здійснювати пошук і відбір Інтернет-ресурсів на іноземній мові;
- критично оцінювати отриману інформацію;
- використовувати різні пошукові системи і технології пошуку за навчальними цілями;
- використовувати програмне забезпечення для створення авторських учбових Інтернет-матеріалів;
- використовувати засоби синхронної і асинхронної Інтернет-комунікації у процесі навчання іноземної мови;
- упроваджувати сучасні Інтернет-технології в навчальний процес.

Слід також відмітити, що компонентний склад інформаційної компетенції не статичний, а може змінюватися залежно від появи та застосування нових, ще ефективніших інформаційно-комунікаційних технологій. Тому зазначені уміння, відображають інформаційну компетенцію фахівців в галузі навчання іноземної мови на сучасному етапі.

Практично кожен дослідник, що займається проблемою інтеграції Інтернет-технологій в процес навчання іноземної мови, розглядав питання освітнього потенціалу Інтернет-ресурсів. Додаткова можливість створення інформаційно-навчального середовища навчання, безумовно, сприяє підвищенню рівня соціокультурної компетенції учнів. Інтернет створює унікальні умови для ознайомлення з культурною різноманітністю співтовариств країн, мова яких вивчається, що далеко не завжди може дати традиційний підручник з іноземної мови [2]. При цьому іноземна мова використовується як основний засіб освіти і самоосвіти. Проте практично у всіх дослідженнях експліцитно або імпліцитно дослідники говорять про ресурси Інтернету як про додаткові або допоміжні освітні матеріали. На нашу думку, зазначені ресурси слід розглядати як аналогові, або альтернативні у навчальному процесі.

Як свідчать сучасні дослідження, відсутність у учителів необхідної підготовки для роботи із засобами інформаційних технологій – одна із головних причин, що стримують їхнє всебічне та цілеспрямоване використання у навчальному процесі.

Тому формування та розвитку належного рівня інформаційної компетенції майбутніх учителів – актуальне завдання, вирішення якого буде сприяти педагогічно доцільному використанню можливостей інформаційних технологій з метою вдосконалення навчально-виховного процесу.

Необхідність формування та розвитку професійного рівня інформаційної компетенції майбутніх учителів іноземних мов зумовлена такими положеннями:

– *реалізація соціального замовлення, що диктується інформатизацією сучасного суспільства*: 1) необхідність підготовки майбутнього вчителя іноземних мов у галузі інформаційних технологій; 2) необхідність використання педагогічних та інформаційних технологій для підготовки учнів до самостійної пізнавальної діяльності;

– *розвиток особистості майбутнього вчителя іноземних мов, його підготовка до самостійної продуктивної іншомовної діяльності в умовах інформаційного суспільства (окрім передачі інформації та закладених у ній знань), що передбачає*: 1) розвиток конструктивного, алгоритмічного мислення завдяки особливостям спілкування з інформаційними технологіями; 2) розвиток творчого мислення за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності; 3) розвиток комунікативних здібностей на основі виконання спільних проектів з учнями із країн, мова яких вивчається; 4) формування вміння приймати оптимальні рішення у складній ситуації (під час мовних телекомунікаційних ділових ігор, роботи з програмами-тренажерами тощо); 5) розвиток умінь філологічної дослідницької діяльності (під час роботи з моделюючими програмами та інтелектуальними навчальними системами);

– *інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу*: 1) підвищення ефективності та якості навчання завдяки використанню інформаційних технологій; 2) виділення та використання стимулів активізації пізнавальної діяльності учнів; 3) поглиблення міжпредметних зв'язків у результаті використання сучасних засобів обробки інформації при вирішенні навчальних завдань [1, с. 82].

Висновки. У статті було запропоновано визначення інформаційної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови як здатність використовувати широкий діапазон інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчання іноземної мови і культури країни мова, якої вивчається. У процесі аналізу компонентного складу інформаційної компетенції була розроблена номенклатура умінь, які свідчать про сформованість інформаційної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови, а також визначенні основні положення формування зазначеної компетенції.

Література:

1. Морська Л. І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов : навчальний посібник / Л. І. Морська. – Тернопіль : Астон, 2008. – 256 с.
2. Сысоев П. В. Современные учебные Интернет-ресурсы в обучении иностранному языку / П. В. Сысоев, М. Н. Евстигнеев // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 6. – С. 2–10.
3. Тришина С. В. Информационная компетентность как педагогическая категория / С. В. Тришина // Интернет-журнал «Эйдос». 2005. 10 сент. Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-11.htm>.